

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 28^{ης} ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1929

ΠΡΟΕΔΡΙΑ Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΟΥ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Ὁ Πρόεδρος χαιρετίζει τὸν νέον Ἀκαδημαϊκὸν κ. Κ. Ράλλην.

Ὁ κ. Δ. Παππούλιας διαγράφει τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον αὐτοῦ.

Ὁ κ. Κ. Ράλλης ἀντιφωνῶν εὐχαριστεῖ καὶ ὀμιλεῖ περὶ τῆς σχέσεως Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας.

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς παρουσιάζει τὰ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ἀποσταλέντα δημοσιεύματα.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ. — Φιλόξενος ὁ Μακεδών¹, ὑπὸ κ. Ἀ. Ἀνδρεάδου.

Γενικότητες. — Λεπτομερῆς μελέτη περὶ τῆς δημοσίας οἰκονομίας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου φαίνεται ὑποχρεωμένη νὰ περιλάβῃ ἐν τῇ ἐρεύνη τῆς οὐ μόνον τοὺς Ἄρπαλον, Κλεομένην καὶ Ἀντιμένην², ἀλλὰ καὶ τὸν Φιλόξενον. Οὐδενὸς

¹ Βλ. ἄρθρον Φιλόξενος ἐν Προσωπογραφίᾳ τοῦ BERVE, U. WILCKEN, Zu den Pseudoaristotelischen Oeconomica, *Hermes*, 26, 1901, σ. 187-200, LEHMANN-HAUPT ἄρθρον Satrap ἐν R. E. (ἰδίᾳ σ. 151), NIEBUHR ἐν kleine Schriften, σ. 412-7' πρβλ. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, Ἡ δημοσία οἰκονομία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, μέρος α' τοῦ δευτέρου τόμου τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλ. Δημ. Οἰκονομίας, ἤδη ἐκτυπωθέν.

² Πρβλ. τὴν σχετικὴν ἀνακοίνωσιν ἡμῶν ἐν Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, 4, 1929, σ. 231 κέξ.

πράγματι ἀνδρὸς ἢ ἐν σχέσει πρὸς τὰ δημοσιονομικὰ δρᾶσις μνημονεύεται ὑπὸ πλειόνων συγγραφέων.

Οὕτω ὁ μὲν Ἀρριανὸς¹ λέγει (III, 6, 4) ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέτρεψε τῷ Φιλοξένῳ κατὰ τὰ δύο ἔτη (333 - 1), καθ' ἃ διήρκεσεν ἡ πρώτη φυγὴ τοῦ Ἀρπάλου, «τὴν ξὺν αὐτῷ χρημάτων φυλακὴν», ἐπανελθόντος δὲ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μαχαίτα, τὴν διοίκησιν μιᾶς τῶν μεγάλων δημοσιονομικῶν περιοχῶν, τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ταύρου Ἀσίας. Παρακατιῶν δὲ (III, 16,6) πληροφορεῖ ὅτι εὐθύς μετὰ τὴν ἐν Ἀρβήλοις μάχην ὁ Φιλόξενος ἐστάλη εἰς Σοῦσα, ὅπως καταλάβῃ τὸν ἐκεῖ θησαυρόν.

Ὁ δὲ Πausανίας παραδίδει (II 33,4) ὅτι τὸν «διοικητὴν τῶν χρημάτων» (πιθανῶς ταμίαν) τοῦ Ἀρπάλου συνέλαβεν ἐν Ρόδῳ Φιλόξενος Μακεδῶν, ὁ αὐτὸς «ὅστις παρ' Ἀθηναίων ἐζήτησεν Ἄρπαλον». Ἐκ δὲ τοῦ συγχρόνου Ἰπερείδου σαφηνίζεται ὅτι εἰς τὸ διάδημα τοῦτο δὲν προέβη αὐτοπροσώπως, ἀλλὰ δι' ἀπεσταλμένων². Ἡ δὲ λεπτομέρεια αὕτη ἔχει, ὡς θὰ ἴδωμεν, τὴν σπουδαιότητά της.

Ὁ Ψευδαριστοτέλης πάλιν ἀφηγεῖται (B', 6', XXXI) ὅτι «Φιλόξενός τις Μακεδῶν Καρίας σατραπεύων», ἐφεῦρε τρόπον χρηματισμοῦ εἰς βάρος τῶν τέως ὑπηκόων τῆς βασιλείσης Ἄδας³.

Τέλος καὶ ὁ Πολύαινος καὶ ὁ Πλούταρχος μνημονεύουσι τοῦ ὀνόματος, ὅπως μᾶς πληροφορήσωσιν, ὁ μὲν πρῶτος (VI, 49) ὅτι δι' αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπήτησε παρὰ τῶν Ἐφεσίων τὴν παράδοσιν τῶν δολοφόνων τοῦ τυράννου Ἡγησίου, ὁ δὲ δεῦτερος (Ἀλεξ. XXII καὶ Περὶ τῆς Ἀλεξ. τύχης A', 12) ὅτι προεκάλεσε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου προσφερόμενος νὰ τῷ στείλῃ «παῖδας δύο τὴν ὄψιν ὑπερφυεῖς».

Ὡστε καὶ ἂν τὰ δύο τελευταῖα χωρία θεωρηθῶσι ξένα πρὸς ἡμᾶς⁴, πάλιν ἔχομεν τέσσαρας συγγραφεῖς καὶ πέντε χωρία πραγματευομένους περὶ δράσεως δημοσιονομικῆς τοῦ Φιλοξένου. Καὶ ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι γνωρίζομεν ἀκριβῶς οὔτε τίς ἦτο ὁ ἀνὴρ οὔτε πῶς ἐπολιτεύθη.

¹ Βλ. πρὸς τούτους δύο ἄλλα χωρία ξένα πρὸς τὰ δημοσιονομικὰ καὶ ἀφορῶντα εἰς τὴν στρατιωτικὴν δρᾶσιν Φιλοξένου τῷ 324 - 3 καὶ εἰς τὸν ὑπὸ Περθίκου διορισμὸν του εἰς τὴν σατραπείαν Κιλικίας· πρβλ. κατωτέρω.

² «Ἐπειδὴ γὰρ ἦλθεν ὁ Ἄρπαλος εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ οἱ παρὰ Φιλοξένου ἐξαιτοῦντες αὐτὸν ἄμα προσήχθησαν πρὸς τὸν δῆμον» (I, 8, 14· πρβλ. καὶ 21).

³ Βλ. ἐν τέλει τὸ σχετικὸν χωρίον.

⁴ Τοῦτο συμβαίνει ἀναντιρρήτως διὰ τὸ τελευταῖον, ὅπερ ἄλλως μόνον σκοπὸν ἔχει νὰ ἐξάρῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὸ χωρίον δ' ὅμως τοῦ Πολυαίου δὲν εἶναι ὅσον φαίνεται ἄσχετον, ἐχρησιμοποίηθη δὲ μάλιστα πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ὁ βασιλεὺς σεβόμενος τὴν ὑπ' αὐτοῦ προκηρυχθεῖσαν αὐτονομίαν τῶν ἑλληνίδων πόλεων ἐπεκονῶνει πρὸς αὐτάς οὐχὶ διὰ τῶν διοικούντων τοὺς βαρβάρους σατραπῶν ἀλλὰ διὰ δημοσιονομικῶν ὑπαλλήλων, οἵτινες, καθ' ὃ ἐπιφορτισμένοι τὴν εἰσπραξίν τῶν εἰς τὸν πόλεμον προωρισμένων συντάξεων, εὕρισκοντο ἤδη εἰς νόμιμον ἐπικοινωνίαν μετ' αὐτῶν.

Πράγματι τρεῖς ἀπορίαι προκύπτουσιν: 1^{ον}) Ἐάν ὁ Ἀρριανὸς καὶ ὁ Ψευδαριστοτέλης ὁμιλοῦσι περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός· 2^{ον}) Ἐάν τυχὸν ὁ Φιλόξενος διεδέχθη τὸν Ἄρπαλον· 3^{ον}) Ἐάν ἐκ τῆς μελέτης τῶν σχετικῶν κειμένων δύνανται νὰ ἐξαχθῶσι γενικώτερα συμπεράσματα περὶ τῆς δημοσίας οἰκονομίας τοῦ Ἀλεξάνδρου ἢ τοῦλάχιστον περὶ τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Φιλοξένου.

Α' Ἐάν ὑπῆρξαν δύο Φιλόξενοι. — Τὴν γνώμην ταύτην διετύπωσε πρῶτος ὁ Wilcken¹. Οὗτος δέχεται μὲν ὅτι Φιλόξενός τις ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐχρημάτισε σατράπης Καρίας², ὅστις μάλιστα βραδύτερον προεχειρίσθη ὑπὸ τοῦ Περδίκκα σατράπης τῆς Κιλικίας³, καὶ ὅτι οὗτος εἶναι ὁ ἀνὴρ, περὶ οὗ ὁμιλεῖ ὁ Ψευδαριστοτέλης, ἀλλά, τὰνάπαλιν, ἀποκλείει ὅτι εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον πρὸς τὸν Φιλόξενον ἐκεῖνον, ὅστις κατὰ τὰ ἔτη 333 καὶ 331 ἀνήλθεν εἰς ἀνώτατα δημοσιονομικὰ ἀξιώματα καὶ εἰς ὃν βραδύτερον ἀνετέθη ἡ σύλληψις τοῦ Ἄρπαλου.

Ἐντὺς, ὡς παρατηρεῖ ὁ διαπρεπὴς ἐν Βερολίῳ καθηγητῆς, α') Ἐάν ἡ θέσις τοῦ δημοσιονομικοῦ διοικητοῦ τῆς ὅλης Μικρασίας ἦτο ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα τῆς τοῦ σατράπου Καρίας, ὁ αὐτὸς ἀνὴρ δὲν ἦδύνατο κατ' ἀκολουθίαν νὰ καταλάβῃ τὴν δευτέραν μετὰ τὴν πρώτην· β) Ἐάν τοῖς Μετ' Ἀλέξανδρον ὁ Ἀρριανὸς λέγει περὶ τοῦ σατράπου Κιλικίας ὅτι ἦτο εἰς τῶν ἀφανῶν Μακεδόνων (δηλαδὴ ἐξ ἀσῆμου γένους), ὁ δὲ Ψευδαριστοτέλης ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ ὡς ἀγνώστου: Φιλόξενός τις Μακεδών. Ἐάν ἢ ὁ Φιλόξενος τοῦ γ' βιβλίου τῆς Ἀναβάσεως ἀπ' ἀρχῆς κατέχων ἐπιφανῆ θέσιν ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀφ' οὗ ἀπὸ τοῦ 333 διεδέχθη προσωρινῶς τὸν παιδικὸν τούτου φῖλον Ἄρπαλον, καὶ μέχρι τέλους διωρισμένος εἰς μεγάλας θέσεις ἀπίθανον νὰ ἦτο ἀφανοῦς γένους καὶ ἀσφαλῶς δὲν ἦτο ἀγνώστος.

Εἶναι παράτολμον νὰ ἐπιχειρῇ τις ν' ἀνασκευάσῃ ἱστορικὸν τοῦ κύρους τοῦ Wilcken⁴. Ἐάν τούτοις χωρὶς ν' ἀρνηθῇ τις ὅτι ἡ φρασεολογία τῶν Μετ' Ἀλέξανδρον καὶ ἰδίᾳ τῶν Οἰκονομικῶν ἀποτελεῖ ἐπιχείρημα ἰσχυρότατον⁵, δύνανται ν' ἀντιπαρα-

¹ Ἐνθ' ἀν. σελ. 191-2.

² Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ Ψευδαριστοτέλης ἐπικυροῦται ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ λέγοντος (VII, 23, 1 πρβλ. 24, 1) «ἦκε δὲ αὐτῷ καὶ Φιλόξενος στρατιᾶν ἄγων ἀπὸ Καρίας, καὶ Μένανδρος ἀπὸ Λυδίας» ἤδη βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Μένανδρος ἐσατράπευε τῆς Λυδίας (III, 6, 8).

³ APPIANOY. Τὰ μετ' Ἀλέξανδρον (ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Reitzenstein, Fragmentum Vaticanum). πρβλ. JUSTIN. XIII, 6, 16.

⁴ Καὶ εὐνόητον ὅτι ὁ Berne (σελ. 390-1) δέχεται τὴν γνώμην του ἀσυζητητῆ, ἀλλὰ καὶ οὗτος δὲν δύνανται ν' ἀποφανθῇ περὶ τοῦ ποῦτος ἐκ τῶν δύο Φιλοξένων ἐστᾶλη εἰς Σοῦσα.

⁵ Δι' ὃ ὁ μὲν Koehler (βλ. Wilcken ἔ. ἀ.) φρονεῖ ὅτι τὸ πρῶτον χωρίον ἀναγνωστέον τῶν ἐπιφανῶν ἀντὶ ἀφανῶν. Ἐτέρωθεν δὲ τὸ Μακεδών τις τοῦ Ψευδαριστοτέλους ἀποτελεῖ ἐν τῶν ἐπιχειρημάτων, δι' ὧν ὁ Niebuhr ἐπεπράθη ν' ἀποδείξῃ ὅτι τὸ Β' βιβλίον τῶν Οἰκονομικῶν ἐγράφη μακρὸν

τηρήσει 1) "Οτι εις τούς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν τεσσάρων μεγάλων δημοσιονομικῶν διαμερισμάτων ἀνωτάτους ὑπαλλήλους ἀνετίθετο καὶ ἡ διοικήσις σατραπείας ἢ ὑπαρχίας¹, δὲν ἀποκλείεται λοιπὸν μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἰσίδας νὰ τῷ ἐνεπιστεύθῃ ὁ Ἀλέξανδρος τὴν σατραπείαν τῆς Καρίας. Τινὲς δὲ μάλιστα τῶν τίτλων, οἷτινες τῷ ἀπονέμονται, καὶ ἰδίᾳ ὁ τοῦ «στρατηγοῦ τῆς παραλίας», ἐνισχύει τὴν ὑπόθεσιν². 2) "Οτι ἡ Ἀνάθαισις, ἣτις ἐν βιβλίῳ ἐβδόμῳ ὁμιλεῖ δις, ὡς ἀναγνωρίζει ὁ Wilcken, περὶ τοῦ σατράπου Καρίας, οὐδαμῶς ὑποδηλοῖ ὅτι οὗτος εἶναι διάφορος τοῦ ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ μνημονευθέντος. 3) Πρὸς τούτοις, ἡ αὐτὴ συγγραφή, ἐν ᾗ διδίδει λεπτομερείας περὶ τῆς προελεύσεως τῶν ἄλλων ἀνωτάτων δημοσιονομικῶν ὑπαλλήλων³, φαίνεται ἀγνωοῦσα καὶ τὸ γένος καὶ τὴν πατρίδα τοῦ Φιλοξένου. Οὔτε τῷ ἀποδίδει ἀξίωμα τι ἐμφαίνον ὅτι δὲν ἦτο «ἐξ ἀσήμων»⁴. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ Πausanias ὁμιλεῖ ἀορίστως περὶ Φιλοξένου Μακεδόνοιο. "Οθεν, καὶ ἐν συμπεράσματι, ἡ παλαιὰ θεωρία τοῦ συνταυτισμοῦ τῶν δύο Φιλοξένων καίπερ ὁμολογουμένως κλονισθεῖσα δὲν φαίνεται ἀπολύτως ἐγκαταλειπτέα⁵.

Β'. Ἄν ὁ Φιλόξενος φυγόντος τοῦ Ἀρπάλου ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. — Τοῦτο θεωρεῖ γεγονός εἰς τοῦλάχιστον νεώτερος συγγραφεύς, ὁ

μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου (βλ. *kleine Schriften* σ. 415, πρβλ. *ANAPPEΛΗΝ*, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, 1, σ. 101 σημ. 2). — Σημειωτέον ὅτι ὁ κύριος λόγος, δι' ὃν ὁ Wilcken τόσον ἐπιμένει εἰς τὴν ὑπαρξίν δύο Φιλοξένων, εἶναι ὅτι εἰς τῶν κυριωτέρων σκοπῶν τῆς διατριβῆς του εἶναι ἡ ἀνασκευὴ τῆς θεωρίας τοῦ Niebuhr, ἣν καὶ ἕτεροι ἠσπάσθησαν.

¹ Σατραπείας ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους ἀποκαλεῖται ὁ Κλεομένης, ὑπαρχος δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ ὁ Μένης καὶ ὑπὸ τοῦ Πολυαῖνου αὐτὸς ὁ Φιλόξενος.

² Ἐνταῦθα παρατηρητέον ὅτι τὸ ζήτημα εἶτι μᾶλλον περιπλέκει τὸ γεγονός ὅτι αἱ ὁμιλοῦσαι περὶ Φιλοξένου πηγὰὶ ἢ δὲν λέγουσιν ποῖον ἀξίωμα ἀκριβῶς κατεῖχεν ὁ ἀνὴρ ἢ δὲν συμφωνοῦσι περὶ αὐτοῦ.

Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ὑπάγονται ὁ Ὑπερίδης καὶ ὁ Πausanias ἐν μέρει δὲ καὶ ἡ Ἀνάθαισις (III, 6,4) ἣτις λέγει ἀπλῶς ὅτι τῷ ἀνετέθη ἡ συλλογὴ τῶν φόρων τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ταύρου Ἀσίας. Ἐξ ἄλλου ὁ Ψευδαριστοτέλης, ὡς εἶδομεν, τὸν ἀποκαλεῖ «σατράπην», ὁ Πολυαῖνος «ὑπαρχον Ἰωνίας», ὁ δὲ Πλούταρχος πότε μὲν «στρατηγὸν ἐπὶ τῇ θαλάττῃ» καὶ πότε «ὑπαρχον τῆς παραλίας» (βλ. Ἀλεξ. XXII καὶ Περὶ τῆς Ἀλεξ. τύχης Α', 12) καὶ τοῦτο, ἐν ᾗ εἰς ἀμφοτέρω τὰ χωρία ἀφηγεῖται τὸ αὐτὸ ἀνέκδοτον!!!.

³ Οὗτω πληροφορεῖ ἡμᾶς ὅτι ὁ Ἀρπαλος ἦτο υἱὸς τοῦ Μαχαίτα (III, 6,4), ὁ δὲ Μένης τοῦ Διονυσίου (II, 12,2) καὶ (III, 6,4) μνημονεύει τοῦλάχιστον τὴν γενέτειραν τοῦ Κοιράνου Βέρριαν.

⁴ Οὕτω καὶ ἄλλων δὲν μνημονεύει τὸν πατέρα ἢ τὴν γενέτειραν, ἀλλὰ λέγει ὅτι ἦσαν ἑταῖροι (λ. χ. ὁ Σέλευκος I, 24,1) ἢ σωματοφύλακες.

⁵ Δι' ὃ καὶ ὁ γνωστός μελετητῆς τοῦ Ψευδαριστοτέλους P. Schneider (σ. 107), μένει πιστός εἰς αὐτήν. Δυστυχῶς δὲν συζητεῖ τὸ ζήτημα, ὁ δὲ συγχρόνως πρὸς αὐτὸν ἐρευνήσας τὰ Οἰκονομικὰ Riezler τὸ παρατρέχει τελείως (βλ. σ. 32).

Φ. Κοερρ¹ πλὴν οὗτος οὐδαμῶς φροντίζει ν' ἀποδείξῃ τὸ πρᾶγμα¹. Ἀναντιρρήτως ὁ Φιλόξενος εἶχε πλείονας τίτλους ἢ Ἀντιμένης ὁ Ρόδιος, ὅστις σήμερον πιστεύεται ὑπὸ πολλῶν ὡς προτιμηθεὶς εἰς τὴν διαδοχὴν τοῦ Ἀρπάλου, διότι ἀπ' ἀρχῆς σχεδὸν καὶ μέχρι τέλους τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐμφανίζεται ἀσκῶν σπουδαιότατα δημοσιονομικὰ καθήκοντα. Ἀλλὰ μαρτυρία περὶ τοιαύτης προαγωγῆς οὐδεμία ὑπάρχει. Οὐδὲ τὸ ὅτι εἰς αὐτὸν ἀνετέθη ἡ δῶξις τοῦ Ἀρπάλου ἀποτελεῖ σοβαρὰν περὶ τούτου ἔνδειξιν, ἐφ' ὅσον ἡ τοιαύτη ἀποστολὴ δυνατὸν νὰ τῷ ἀνετέθη ὡς εἰς τὸν προεστῶτα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς πλησιεστέρας πρὸς τὴν κυρίως Ἑλλάδα δημοσιονομικῆς περιοχῆς². Ὁ ἀπετέλει δὲ μάλιστα ἀντίθετον ἐπιχειρήμα ἂν ἦτο ἀληθὲς τὸ παραδοθὲν ὑπὸ μεταγενεστέρου³ ὅτι ὁ Φιλόξενος ἐνεφανίσθη αὐτοπροσώπως ἐν Ἀθήναις, διότι ἀδύνατον θὰ ἦτο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πρωτεύουσάν, ἐν στιγμῇ μάλιστα, καθ' ἣν ἡ δραπέτευσις τοῦ προκατόχου εἶχεν ἀφήσει τὴν διοίκησιν ἀνάστατον, διὰ νὰ καταδιώκῃ φυγάδας. Ὡς μόνον δ' ἐπιχειρήμα ὑπὲρ τῆς θεωρίας τοῦ Κοερρ μένει λοιπὸν τὸ ὅτι καὶ ἡ περὶ Ἀντιμένους γνώμη βασίζεται ἐπὶ ἀπλῶν εἰκασιῶν.

Γ'. Ἄν ἐκ τῶν περὶ Φιλοξένου παραδοθέντων δύνανται ν' ἀντληθῶσι γενικώτερα διδάγματα διὰ τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἢ δι' ἐκείνην τοῦλάχιστον τοῦ Φιλοξένου. — Καὶ εἰς τοῦτο τὸ ἐρώτημα ἀδύνατον νὰ δοθῇ ἀπάντησις ἱκανοποιητικῆ, διότι ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν σημείων αἱ πηγαὶ ἐλάχιστα διδάσκουσιν ἡμᾶς καὶ ταῦτα μὴ νέα.

Πράγματι ὡς πρὸς τὸ πρῶτον παρέχουσι τὸ μόνον κέρδος τῆς ἐπιβεβαιώσεως ὅτι ἀπὸ τοῦ 331 ἡ νέα αὐτοκρατορία διηρέθη εἰς εὐρυτάτας δημοσιονομικὰς περιφερείας.

Ὡς πρὸς δὲ τὸ δεύτερον, ὅσα ἀναγράφει ὁ Ἀρριανὸς περὶ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματιῶν, ἅτινα ἐπανειλημμένως ἀνετέθησαν τῷ Φιλοξένῳ, ἐπιτρέπουσι μὲν τὴν εἰκασίαν ὅτι οὗτος εἶχεν εἰδικότητά τινα περὶ τὰ οἰκονομικά, ἀλλὰ δυστυχῶς οὐδεμίαν πληροφορίαν ἢ καὶ νύξιν παρέχουσι περὶ τῶν ἀρχῶν ἢ τῶν μεθόδων, ἃς ἐφήρμοσεν. — Τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ Ψευδαριστοτέλους περισωθὲν ἀνέκδοτον οὐδεμίαν προδίδει

¹ Λέγει ἀπλῶς «ὁ Φιλόξενος ὁ διάδοχος τοῦ Ἀρπάλου ἐν τῇ Schatzmeisteramte (ἀξίωμα θησαυροφύλακος) ἐζήτησε παρὰ τῶν Ἀθηναίων τὴν παράδοσιν τούτου», βλ. Alexander d. Grosse (Λειψία, 1899, σ. 73).

² Οὗτος, λόγῳ τῆς γεινιάσεως, ἦτο φυσικὸν νὰ προτιμηθῇ τοῦ ἐν Φοινίκῃ Μένητος καὶ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Κλεομένους.

³ Τοῦτο δ' ὅμως, καίτοι λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου (Περὶ θυσιῶν, 5), ἐλέγχεται ἀνακριτῶς διὰ τοῦ συγχρόνου Ὑπερίδου, ὅστις δις ἑμιλεῖ περὶ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Φιλοξένου πρὸς τὸ σχετικὸν χωρίον ἀνωτ. σ. 411 σημ. 2.

δημοσιονομικὴν ἰδιοφυῖαν καὶ ὀλίγον διαφέρει τῶν μηχανημάτων, δι' ὧν οἱ Πέρσαι σατράπαι ἐξεμύζων τοὺς κατακτηθέντας λαούς¹, ὡς εὐκόλως πείθεται ὁ διεξερχόμενος τὴν προκειμένην παράγραφον XXXI². Ἄν δὲ μάλιστα ὑποτεθῆ ὅτι οἱ Κᾶρες δὲν ἦγον πρότερον τὰ Διονύσια καὶ ἠγνόουν τὸν Ἑλληνικὸν θεσμόν τῶν λειτουργιῶν³, ἢ πρόφασις, ἦν ἐξελέξατο ὁ σατράπης, εἶναι ἰδιαιτέρως καταδικαστέα, διότι διέθετε δυσμενέστατα τοὺς αὐτόχθονας πρὸς τὸν νέον κατακτητὴν· ὁπότε τὸ ἀνέκδοτον εἶναι ἐνδεικτικὸν μόνον τῆς χαλκοπροσωπίας, μεθ' ἧς οἱ ἀνώτατοι ὑπάλληλοι ἐχρηματίσθησαν κατὰ τὴν ἐν Ἰνδικῇ ἀπουσίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Συμπέρασμα. — Τὰ ὡς ἄνω φαίνονται λοιπὸν πρὸ παντὸς προωρισμένα εἰς ἐπιβεβαίωσιν τῆς θεμελιώδους ἀληθείας⁴ ὅτι εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ γραφῆ ἄρτια μελέτη περὶ τῆς δημοσίας οἰκονομίας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, διότι αἱ πηγαί, καὶ ὅταν δὲν σιωπῶσι, παρέχουσιν ἥκιστα διαφωτιστικὰς πληροφορίας.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ. — Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικῆς διαδοχῆς ἐν τῷ ἑλληνικῷ δικαίῳ, ὑπὸ κ. **Δημητρίου Π. Παππούλια.**

Μεταξὺ τῶν εὐρημάτων τῶν γαλλικῶν ἀνασκαφῶν τῶν γενομένων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ F. Cumont ἐν Salihineh, ὅπερ κεῖται ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Εὐφράτου καὶ κατέχει τὴν θέσιν τῆς παλαιᾶς Δούρας, ἀνεκαλύφθησαν κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1922 καὶ τινὰ ἑλληνικὰ χειρόγραφα ἐπὶ περγαμνηῆς, ἅτινα εὐρίσκονται νῦν ἐν τῇ ἐν Παρισίοις Bibliothéque Nationale ὑπ' ἀριθμ. Suppl. gr. 1354. Ἐκ τῶν χειρογράφων τούτων τὸ ὑπ' ἀριθμ. 1354, 3 ἐδημοσιεύθη μετὰ φωτογραφίας ὑπὸ τοῦ B. Haussoullier ἐν *Revue historique de droit français et étranger*, 4e Serie, 2e Année, 1923, σ. 515.

¹ Πρβλ. παρ' Ἀνδρεάδην, 1, σ. 129 - 131, τὴν παραβολὴν μεταξὺ Περσῶν σατραπῶν καὶ Τούρκων πασοῶδων.

² Ἴδου αὐτῆ: «Φιλόξενός τις Μακεδὼν Καρίας σατραπεύων δεηθεὶς χρημάτων Διονύσια ἔφασκε μέλλειν ἄγειν, καὶ χορηγοὺς προέγραψε τῶν Καρῶν τοὺς εὐπορωτάτους καὶ προσέταπεν αὐτοῖς ἃ δεῖ παρασκευάζειν. Ὁρῶν δ' αὐτοὺς δυσχεραίνοντας, ὑποπέμπων τινὰς ἠρώτα εἰ βούλονται δόντες ἀπαλλαγῆναι τῆς λειτουργίας. Οἱ δὲ πολλῶ πλέον ἢ ὅσον ᾤοντο ἀναλώσειν ἔφασαν δώσειν τοῦ μὴ ὀχλείσθαι καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀπεῖναι. Ὁ δὲ παρὰ τούτων λαβὼν ἃ ἐδίδουσαν, ἐτέρους κατέγραψεν, ἕως ἔλαβε παρὰ τούτων ἃ ἐβούλετο καὶ προσῆν παρ' ἑκάστοις».

³ Οὕτε τὸ ἐν οὕτε τὸ ἄλλο προκύπτει σαφῶς ἐκ τοῦ κειμένου.

⁴ Ταύτην ἐτονίσασμεν ἀπ' ἀρχῆς· πρβλ. τὰς προγενεστέρως Ἀκαδημαϊκὰς ἀνακοινώσεις καὶ Ἀνδρεάδην, 2, σ. 3.